

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра права та публічного адміністрування

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ В
ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ»**

для спеціальності 074 «Публічне управління та адміністрування»

Автор: проф. Бражко О.В.

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № __ від «__» ____ 2021р.

ЗМІСТ

Робоча програма навчальної дисципліни	16
Методичні рекомендації до проведення семінарських занять.....	43
Дидактичне забезпечення самостійної роботи.....	49
Засоби діагностики навчальних досягнень студентів.....	55
Перелік навчально-методичних посібників, технічних засобів забезпечення тощо.....	59
Інформаційні матеріали бібліотеки по забезпеченню навчальними підручниками (посібниками) з дисципліни.....	67

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра права та публічного адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

Черних Є.М. _____

« _____ » _____ 20 ____ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НД ПП 1.2.4 ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітньо-професійна програма Публічне управління та адміністрування
(назва)

Спеціальність _____ 281 Публічне управління та адміністрування _____
(код та найменування спеціальності)

Спеціалізація _____
(назва спеціалізації)

Факультет _____ економіко-правовий _____
(назва факультету)

Робоча програма

Інформаційно-комунікативна діяльність в публічному управлінні

(назва навчальної дисципліни)

для здобувачів вищої освіти ОПП «Публічне управління та адміністрування»

Спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Розробник: д.н.держ.упр, професор кафедри права та публічного адміністрування Бражко О.В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри права та публічного адміністрування Маріупольського державного університету

Протокол від «   » вересня 2021 року № 2

Завідувача кафедри права та публічного адміністрування МДУ
_____ к.ю.н., доцент, доцент кафедри права та публічного адміністрування Черних Є.М.

«   » вересня 2021 року

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	28 Публічне управління та адміністрування	Вибіркова (професійна підготовка)	
Модулів – 2	Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування» Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферат		Семестр	
Загальна кількість годин – 150		1-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: 2 аудиторних - 50 год. самостійної роботи студента -98 год.	Освітній ступень: «Магістр»	26 год.	12год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		98 год.	118 год.
		Індивідуальні завдання: 2/12 год.	
		Вид контролю: екзамен	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: формування у слухачів сучасних теоретичних і практичних знань, умінь і навичок щодо застосування комунікативних механізмів у процесі управлінської діяльності та професійної компетентності з питань комунікаційної взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з об'єктами публічного адміністрування шляхом використання відповідних методів та інформаційно-комунікаційних технологій задля покращення рівня і якості публічних послуг, що надаються громадянам, та подальшого розвитку публічної служби в Україні.

Завдання: формування у студентів сучасних теоретичних і практичних знань, умінь і навичок щодо використання в процесі публічного управління ефективних каналів комунікацій з метою налагодження співробітництва та ефективної взаємодії органів державної влади із суб'єктами громадянського суспільства; ознайомити слухачів з правовими засадами застосування комунікацій у публічному управлінні; розглянути особливості інформаційно-комунікативної діяльності в органах державного управління і в органах місцевого самоврядування, на центральному та на місцевому рівнях; розглянути внутрішньоорганізаційну комунікацію, комунікацію між органами публічної влади, комунікацію між органами публічної влади та громадськістю; навчити слухачів прийомам і навичкам застосування комунікативних зв'язків з метою оптимізації управлінських процедур, створення режиму довіри до органів публічної влади; проаналізувати міжнародний досвід інформаційно-комунікативної діяльності в органах публічного управління, в інститутах Європейських співтовариств.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі: навчальна дисципліна «Інформаційно-комунікативна діяльність в публічному управлінні» належать до вибіркових навчальних дисциплін професійної підготовки освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітнього рівня «Магістр».

Передумови для вивчення дисципліни:

Дисципліни, що передують вивченню даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких спирається на дану дисципліну
-	Публічні фінанси та бюджетна політика Соціальна і гуманітарна політика на державно та місцевому рівні Планування розвитку територіальної громади Публічна служба та кадровий менеджмент

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

– необхідність актуалізації комунікативних механізмів у конкретних ситуаціях, розуміти зміст і значення інформаційно-комунікативної діяльності як невід'ємної частини управлінської діяльності;

- комунікативні механізми для полегшення реалізації управлінських ініціатив як на етапі розробки, так і на етапі реалізації управлінських рішень;

- інформаційні приводи для ЗМІ з метою інформування громадськості про діяльність органу публічного управління;

- проблемні питання в комунікації в органах публічного управління;

- принципи комунікативної взаємодії з громадськими інститутами та бізнесом, їх участь у розробці соціальних проєктів;

- основні перешкоди у комунікаціях органів публічної влади із громадськістю та бізнесом;

- механізми підвищення ефективності використання інформаційно - комунікативних технологій для взаємодії з громадськістю та бізнесом.

ВМІТИ:

- володіти вміннями підготовки документів, що є механізмом індивідуальної комунікації публічних службовців;

- організувати проведення нарад, засідань, інших групових форм комунікації;

- встановлювати комунікації із засобами масової інформації, у тому числі в частині написання прес-релізу, підготовки прес-конференції, брифінгу;

- здійснювати комунікації з громадськими інститутами - індивідуальних зустрічей, проведення громадських рад, укладення угод з громадськими інститутами тощо;

- використовувати мережі Інтернет для комунікації з громадськістю;

- аналізувати та оцінювати публічну комунікативну політику;

- розробляти стратегію і тактику зв'язків з громадськістю для органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

- формувати проєкти стратегій та концепцій комунікативної діяльності публічних органів влади;

- організувати комунікативні взаємозв'язки в органах публічної влади та між органами публічної влади і громадянським суспільством у ході розробки та реалізації управлінських рішень;

- застосовувати основні технології зв'язків із засобами масової комунікації для участі у процесі висвітлення діяльності органу публічної влади;

- визначати проблемні питання в комунікації органів публічного управління;

- володіти письмовою комунікацією (читання і розуміння текстів, написання аналітичних документів, статей, доповідей, інформаційних довідок, тощо) та аналізом письмових текстів професійного спрямування іноземною мовою.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Тема 1. Особливості інформаційно-комунікаційної діяльності у публічному управлінні.

Поняття інформаційно-комунікаційної діяльності. Комунікаційна діяльність і спілкування. Види, рівні і форми комунікаційної діяльності. Класифікація комунікацій. Політичні комунікації. Закономірності спілкування людей. Сутність поняття «конфлікт». Особливості кризових комунікацій. Комунікаційні підходи до вирішення конфлікту.

Тема 2. Технології управління інформаційно-комунікаційною діяльністю в публічній адміністрації.

Основні поняття комунікаційних технологій. Соціально-комунікаційні технології. Структура, види, функції, зв'язки соціально-комунікаційних технологій. Поняття «масова комунікація». Розрізнення понять «масова комунікація» та «психологічний вплив». Основні канали комунікації. Офіційні видання органів публічного управління: відомості, бюлетені, збірники, інформаційні листки, буклети. Електронні інформаційні ресурси органів державної влади та місцевого самоврядування. Офіційні сайти органів державної влади та місцевого самоврядування. Електронна демократія. Електронні консультації з суб'єктами громадянського суспільства. Електронний документообіг як технологічна основа взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування, громадян та бізнесу в умовах електронного урядування. Ведення електронних інформаційних ресурсів.

Тема 3. Взаємозв'язок комунікації та демократичного управління

Поняття інформаційного суспільства. Принципи інформаційного суспільства. Вимоги інформаційного суспільства. Інформація та її роль у публічному адмініструванні та місцевому самоврядуванні. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність суспільства, держави, громадян. Роль інформації та комунікаційних технологій в процесі підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень. Роль комунікацій в реалізації демократичного врядування та публічного адміністрування в Україні.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА СУСПІЛЬСТВА.

Тема 4. Особливості комунікації громади з владою

Сутність та цілі системи зв'язків із громадськістю. Принципи і методи по управлінню громадською думкою. Система масової комунікації. Поняття

та правовий статус засобів масової інформації в Україні.

Основні проблеми формування інформаційно-технологічного простору функціонування органів державного управління.

Тема 5. Публічна інформація: сутність, шляхи формування та доступу

Етапи обміну інформацією в публічній адміністрації. Типи інформації та її класифікація. Обмеження в доступі до публічної інформації. Зв'язки з громадськістю (PR) як фактор державної політики. Професія PR-радника: вимоги, умови та функції. Рольова участь публік рилейшнз у процесах політичної глобалізації.

Тема 6. Комунікаційні навички публічного службовця

Формування іміджу місцевих державних адміністрацій в Україні. Місцеві чиновники у формуванні іміджу влади. Формування інформаційної культури державних службовців. Техніка комунікації і ведення переговорів. Етапи підготовки і проведення публічного виступу. Установлення контакту з аудиторією. Мета і завдання переговорів. Етапи підготовки і проведення переговорів.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
МОДУЛЬ 1						
Змістовний модуль 1						
Тема 1. Особливості інформаційно-комунікаційної діяльності у публічному управлінні.	28,3	5	4	-	0,3	19
Тема 2. Технології управління інформаційно-комунікаційною діяльністю в публічній адміністрації.	23,3	4	4	-	0,3	15
Тема 3. Взаємозв'язок комунікації та демократичного управління	23,4	4	4	-	0,4	15
Разом годин за змістовий модуль 1	75	13	12	-	1	49
Змістовний модуль 2						
Тема 4. Особливості комунікації громади з владою	26,4	5	4	-	0,4	17
Тема 5. Публічна інформація: сутність, шляхи формування та доступу	24,3	4	4	-	0,3	16
Тема 6. Комунікаційні навички публічного службовця	24,3	4	4	-	0,3	16
Разом годин за змістовний модуль 2	75	13	12	-	1	49
Всього годин за модуль 1	75	13	12	-	1	46
Всього годин за модуль 2	75	13	12	-	1	46
ІНДЗ		-	-	-	2	-
Загальна кількість годин	150	26	24	-	2	98

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	заочна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
МОДУЛЬ 1						
Змістовний модуль 1						
Тема 1. Особливості інформаційно-комунікаційної діяльності у публічному управлінні.	28	2	2	-	2	22
Тема 2. Технології управління інформаційно-комунікаційною діяльністю в публічній адміністрації.	23	2	1	-	2	18
Тема 3. Взаємозв'язок комунікації та демократичного управління	24	2	1	-	2	19
Разом годин за змістовий модуль 1	75	6	4	-	6	59
Змістовний модуль 2						
Тема 4. Особливості комунікації громади з владою	27	2	2	-	2	21
Тема 5. Публічна інформація: сутність, шляхи формування та доступу	24	2	1	-	2	19
Тема 6. Комунікаційні навички публічного службовця	24	2	1	-	2	19
Разом годин за змістовний модуль 2	75	6	4	-	6	59
Всього годин за модуль 1	75	6	8	-	6	59
Всього годин за модуль 2	75	6	8	-	6	59
ІНДЗ		-	-	-	12	-
Загальна кількість годин	150	12	8	-	12	118

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Семінарське заняття 1: Особливості інформаційно-комунікаційної діяльності у публічному управлінні.	4	2
2.	Семінарське заняття 2: Технології управління інформаційно-комунікаційною діяльністю в публічній адміністрації	4	1
3.	Семінарське заняття 3 Взаємозв'язок комунікації та демократичного управління	4	1
4.	Семінарське заняття 4 Особливості комунікації громади з владою	4	2
5.	Семінарське заняття 5 Публічна інформація: сутність, шляхи формування та доступу	4	1
6.	Семінарське заняття 6 Комунікаційні навички публічного службовця	4	1
Разом:		24	8

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота передбачає необхідність самостійного опанування студентами основними теоретичними положеннями, категоріями, термінами, що використовуються даною навчальною дисципліною, а також самостійне оволодіння основними методами наукового дослідження та розвиток самостійного теоретичного правового мислення.

Опрацьовуючи самостійно матеріал, студенти зобов'язані використовувати джерела, що запропоновані в загальному списку рекомендованих джерел.

Формами контролю виконання студентами самостійної роботи є усне опитування та перевірка правильності виконання письмових навчальних завдань під час індивідуально-консультативної роботи викладача.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Тема 1: Особливості інформаційно-комунікаційної діяльності у публічному управлінні.	19	22
2.	Тема 2: Технології управління інформаційно-комунікаційною діяльністю в публічній адміністрації	15	18
3.	Тема 3 Взаємозв'язок комунікації та демократичного управління	15	19
4.	Тема 4 Особливості комунікації громади з владою	17	21
5.	Тема 5 Публічна інформація: сутність, шляхи формування та доступу	16	19
6.	Тема 6 Комунікаційні навички публічного службовця	16	19
Разом:		98	118

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальна робота передбачає:

- написання самостійної (індивідуальної) наукової роботи з аналітичним оглядом наукових публікацій за визначеною тематикою,
- участь у науковому студентському гуртку, конференціях, круглих столах, тощо.

Мета наукової роботи з аналітичним оглядом наукових публікацій:

напрацювання самостійних творчих навичок з підготовки письмової роботи, яка представляє собою загальний огляд (аналіз) наукових публікацій та розгорнуте і аргументоване викладення власного погляду студента, з можливістю критичного підходу до деяких наукових теоретичних підходів за визначеною темою наукового дослідження.

Вимоги до змісту самостійної (індивідуальної) наукової роботи:

- структура роботи складається з титульного аркушу (Додаток 1), плану, вступу, основної частини, загальних висновків, списку використаних наукових та нормативних джерел. Посилання на використані джерела є обов'язковими;
- вступ має містити: *аналіз актуальності проблематики дослідження* (висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним, досить кількома реченнями висловити сутність проблеми наукового завдання), *мету і завдання, об'єкт дослідження* (це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення), *предмет дослідження* (міститься в межах об'єкта);
- основний зміст роботи повинен містити детальний аналіз проблематики визначеної теми наукової роботи з оглядом наукових підходів та власних аргументованих ідей до вирішення проблеми, можливий аналіз нормативного матеріалу та матеріалів юридичної практики;
- загальні висновки по роботі – коротке викладення чітко сформульованих ідей і належно обґрунтованих пропозицій основної частини, які мають науково-практичне значення і є самостійним здобутком студента;

Оформлення роботи:

- загальний об'єм всієї роботи не має перевищувати 15 друкованих сторінок;
- поля: верхнє, нижнє – 2 см, зліва - 2,5 см, справа –1,5 см;
- шрифт - 14 Times New Roman, інтервал – 1,5;
- нумерація сторінок.

Оцінювання: рівень аналізу наукових (нормативних) джерел, повнота розкриття теми, послідовність і правильність аргументації власних думок, якість оформлення та презентації, тощо.

8. Завдання для виконання самостійної (індивідуальної) наукової роботи:

1. Інформація як предмет праці в державному управлінні та місцевому самоврядуванні.
2. Поняття «відкритість» і «прозорість» державної влади.
3. Теоретичні засади комунікації: основні поняття, термінологія, їх сутнісний зміст.
4. Поняття масової комунікації.
5. Сутність комунікацій в організації. Групи, форми, види комунікацій.
6. Комунікаційний процес, його елементи та етапи.

7. Типологічні ознаки державно-владної комунікації.
8. Комунікація як одна з функцій публічного управління.
9. Функціонування владних комунікацій в інформаційному суспільстві.
10. Новітні інформаційні та комунікаційні технології.
11. Інформаційно-комунікаційний менеджмент в глобальному суспільстві.
12. Проблеми міжособистісних комунікацій: семантичні бар'єри, перешкоди, обумовлені соціальними установками людей, невербальні перешкоди, поганий зворотній зв'язок.
13. Шляхи підвищення ефективності міжособистісних комунікацій.
14. Моделі Паблік рилейшнз (ПР) в публічному адмініструванні.
15. Комунікаційний інструментарій прес-служби органу публічного адміністрування.
16. Організаційні форми ПР-діяльності органів публічного адміністрування.
17. Основні методи зв'язків із громадськістю.
18. Комунікативні фактори впливу на поведінку об'єктів публічного адміністрування.
19. Зв'язки з громадськістю як особлива функція публічного управління.
20. Вплив інформаційного забезпечення органу публічного адміністрування на результати його діяльності.
21. Роль інформаційного забезпечення в аналітичній діяльності органів публічного адміністрування.
22. Сучасні технології комунікативної взаємодії органів публічного адміністрування з громадськістю.
23. Взаємодія органів влади і ЗМІ у надзвичайних ситуаціях.
24. Лобізм як одна з комунікативних технологій впливу на процеси розроблення державної політики.
25. Комунікативні якості публічного службовця.
26. Імідж керівника органу публічного адміністрування.
27. Охарактеризуйте сутність використання знаків у комунікативному процесі.
28. Розкрийте сутність екзистенціалізму та окресліть роль, яку він відіграє в публічній комунікації.
29. Назвіть основні елементи комунікаційного процесу та опишіть їх призначення.
30. Окресліть сутність процесу декодування.
31. Розкрийте сутність персоналізму та окресліть роль, яку він відіграє в публічній комунікації.
32. В чому полягає відмінність моделі комунікації у Лассуелла та М. де Флера?
33. Розкрийте сутність поняття “знак” та чим є цифри й букви в процесі обміну інформацією.
34. Охарактеризуйте основні властивості умовних та образотворчих (іконічних) знаків.
35. У чому полягає головне завдання семіотики?
36. Розкрийте принципові положення теорії кодування/декодування Холла для організації ефективного комунікаційного процесу публічних службовців.
37. Розкрийте зміст поняття “повідомлення”, його основні характеристики, важливі для діяльності публічного службовця та вкажіть ключові елементи, на які необхідно звертати увагу при передачі повідомлення.
38. Дайте характеристику поняттю “канал комунікації” та вкажіть, які канали комунікації Ви знаєте?

39. Комунікаційне забезпечення формування позитивного іміджу керівника органу публічного адміністрування.
40. Головні комунікаційні канали формування іміджу органів публічного адміністрування та місцевого самоврядування.
41. Конфлікт, його сутнісний зміст, характеристика, складові.
42. Причини конфліктів в публічному адмініструванні.
43. Позитивні та негативні функції конфліктів у суспільстві:
44. Стратегії поведінки людей у конфлікті.
45. Правила безконфліктного спілкування в публічному адмініструванні.
46. Міжособистісні та міжгрупові конфлікти.
47. Політичні та соціальні конфлікти.
48. Організаційні та міжособистісні методи управління конфліктами.
49. Комунікативна культура службовця публічної сфери.
50. Головні комунікаційні канали формування іміджу державних органів управління.
51. Перформанс як мистецтво комунікації та його роль в діяльності державних посадовців.
52. Медіатексти у системі публічних владних комунікацій.
53. Зовнішнє консультування в діяльності ПР-служб органів державної влади та місцевого самоврядування.
54. Сутність лобізму та його роль у системі владних комунікацій.
55. Модель та стратегії державного управління в умовах інформаційного суспільства та електронного урядування.
56. Комунікативна діяльність публічного службовця в світлі етичних принципів публічного адміністрування.
57. Комунікаційне забезпечення регіонального управління.
58. Види ПР-кампаній, їх особливості та характеристика.
59. Комунікативні стратегії в публічному адмініструванні.
60. Інформаційно-комунікативні технології в державному управлінні.
61. Відкритість державної влади як важливий чинник розвитку демократичного суспільства.
62. Види та форми управлінського спілкування в процесі ділової комунікації.
63. Фактори підвищення ефективності професійного спілкування в публічному адмініструванні.
64. Інформаційна політика у сфері публічного адміністрування.
65. Інформаційні ресурси органів державної влади та місцевого самоврядування.
66. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в діяльність особи, суспільства, держави.

9. Методи навчання

Лекції, пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія, пізнавальні ігри, презентації, практичні і дослідні роботи.

Консультація викладача з питань підготовки до практичних занять, виконання ІНДЗ за змістом тем.

Індивідуальна співбесіда за програмовим змістом дисципліни та перевірка завдань для самостійної роботи здобувача вищої освіти визначених у практичних заняттях з метою підвищення рейтингу успішності здобувача вищої освіти.

10. Критерії оцінювання

Поточна перевірка знань, тематична перевірка та підсумковий контроль.

11. Перелік питань, що виносяться на екзамен:

1. Поняття і загальна характеристика комунікацій.
2. Комунікації в організаціях та ефективність управління.
3. Суть комунікаційного процесу і характеристика його основних складових.
4. Перешкоди на шляху ефективних комунікацій.
5. Удосконалення організаційних і міжособових комунікацій.
6. Сутність та роль інформації у процесі прийняття управлінських рішень.
7. Механістичний і діяльнісний підходи до комунікації
8. Сутність комунікативного процесу
9. Сутнісні ознаки комунікативного процесу
10. Соціальна комунікація
11. Види відносин у комунікативній діяльності
12. Комунікативні канали і засоби
13. Етапи комунікаційного процесу
14. Види інформаційних потоків
15. Зворотний зв'язок в комунікації управління
16. Ланцюг комунікаційних актів в державному управлінні
17. Структуризація державно-управлінських комунікацій
18. Етапи ділового спілкування в управлінні
19. Комунікації та ситуаційний підхід в управлінні
20. Документальна комунікація в соціальних системах
21. Інформаційно-ресурсна складова комунікацій
22. Принципи організації державних інформаційних ресурсів
23. Інформаційно-технологічна модель комунікацій у державному управлінні
24. Типи інформаційних мереж
25. Інтернет-комунікації
26. Апаратна та програмна платформи інтранет-комунікацій
27. Локальні автоматизовані комунікації
28. Інформаційні технології автоматизованого офісу

29. Цілі реалізації концепції "електронного уряду"
30. Перспективи електронного урядування для органів державної влади
31. Інформаційна система "Електронний уряд"
32. Задачі впровадження та функціонування інформаційної системи —Електронний уряд
33. Напрями державної політики в розбудові електронного урядування
34. Медіатексти у системі публічних владних комунікацій.
35. Зовнішнє консультування в діяльності PR-служб органів державної влади та місцевого самоврядування.
36. Сутність лобізму та його роль у системі владних комунікацій.
37. Модель та стратегії державного управління в умовах інформаційного суспільства та електронного урядування.
38. Комунікативна діяльність публічного службовця в світлі етичних принципів публічного адміністрування.
39. Комунікаційне забезпечення регіонального управління.
40. Види PR-кампаній, їх особливості та характеристика.
41. Комунікативні стратегії в публічному адмініструванні.
42. Інформаційно-комунікативні технології в державному управлінні.
43. Відкритість державної влади як важливий чинник розвитку демократичного суспільства.
44. Види та форми управлінського спілкування в процесі ділової комунікації.
45. Фактори підвищення ефективності професійного спілкування в публічному адмініструванні.

12.Рекомендована література

1. Андрійчук Т. Принцип прозорості комунікації органів державної влади з населенням : понятійно-концептуальне бачення / Т. Андрійчук // Вісник книжкової палати. - 2009. - № 4 (153). - С.48-51.
2. Арістова І.В. Державна інформаційна політика : організаційно-правові аспекти / За загальною редакцією д-ра юрид. наук, проф. Бандурки О.М. : монографія. - Харків : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. - 368 с.
3. Береза А.В. Доступ до інформації як складова електронного уряду / А.В. Береза // Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. праць.

4. 2010. - № 50. - С. 679-686.

5. Букач В.В. Нормативно-правове регулювання конституційних політичних прав і свобод людини та громадянина в Україні / В.В. Букач // Право і суспільство. - 2010. - № 1. - С.8-12.

6. Букач В.В. Конституційні гарантії забезпечення реалізації політичних прав і свобод людини та громадянина в Україні / В.В. Букач // Держава та регіони. - 2009. - № 4. - С. 9-12. - Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr/pravo/2009_4/files/LA409_02.pdf.

7. Бухтатий О.Є. Взаємовідносини органів державної влади та засобів масової інформації в умовах демократичного державотворення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 «теорія та історія державного управління» / Бухтатий О.Є.; Нац. академ. держ. упр. при Президентові України; Харківськ. регіон. ін.-т держ. упр. - Харків, 2010. - 18 с.

8. Гастинщиков В. Узагальнення міжнародного досвіду при визначенні шляхів входження України у світовий інформаційний простір / В. Гастинщиков // Вісник Книжкової палати. - 2010. - № 12. - С. 31-35.

9. Гетьман І.В. Примирювальні важелі права у сфері забезпечення прав і свобод людини та громадянина / І.В. Гетьман // Державне будівництво. 2009. - № 17. - С. 3-9.

10. Гулявська У.В. Історія розвитку прав людини і громадянина в Україні / У.В. Гулявська // Наше право. - 2010. - № 1. -С. 11-16.

11. Гурковський В.І. Місце інформаційного суспільства України в глобальній інформаційній спільноті (державно-управлінський аспект) / В.І. Гурковський // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління : зб. наук. пр. - 2010. - № 4. - Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2010.../8.pdf.

12. Дацій Н.В. Аналіз досвід організації державної служби у демократичних країнах / Дацій Н.В. // Наукові розвідки з державного та муніципального управління : зб. наук. праць. - 2011. - № 1. - С. 33-41.

13. Закон України про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні. - Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua> 16. Закон України про звернення громадян. - Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

14. Закон України про інформаційні агентства. - Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

15. Закон України про інформацію. - Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

16. Закон України про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

17. Інформаційні матеріали сайту представництва ООН в Україні. [Електронний ресурс] - Режим доступу : [http://www.un.kiev.ua/ua/undp/ari as/proj ect.php?id=31](http://www.un.kiev.ua/ua/undp/ari%20as/proj%20ect.php?id=31).

18. Кашкин В. Б. Введение в теорию коммуникации : учеб. пособие / Воронеж. гос. тех. ун-т / В. Б. Кашкин. - Воронеж : Изд-во ВГТУ, 2000. - 175 с.

19. Квіт С. Масові комунікації : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. Квіт ; Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.». - К. : Києво-Могилян. акад., 2008. - 206 с.

20. Ковалевська Т. Ю. Основи ефективної комунікації : навч. посіб. (порадник управлінцеві на щодень) / Т. Ю. Ковалевська, С. А. Бронікова. - Одеса : Фенікс, 2008. - 140 с.

21. Корнеєва Т. Відкритість української влади як системний функціональний феномен у сфері управління. [Електронний ресурс] / Т. Корнеєва - Режим доступу : <http://www.isu.org.ua>.

22. Коротич О. Б. Державне управління регіональним розвитком України : монографія / О. Б. Коротич. - Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2006. - 220 с.

23. Косач І.А. Ділове адміністрування: менеджмент організацій та управління змінами: навч. посіб. / Косач І.А., Ладонько Л.С., Капінько І.В.. - К.: Кондор-Видавництво, 2015. - 217 с.

24. Лахижа М. І. Модернізація публічної адміністрації: теоретичні та практичні аспекти / М. І. Лахижа. - Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. - 289 с.

25. Макаренко Є. А. Європейські комунікації: політичні, економічні, правові, безпекові, дипломатичні, суспільні та культурні аспекти : [кол. моногр.] / Є. А. Макаренко, М. А. Ожеван, М. М. Рижков, В. М. Бебик, Н. І. Білан. - К. : Центр вільної преси, 2007. - 535 с.

26. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління / В. Я. Малиновський. - К.: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби 2005. - 254 с.

27. Мельников Р. М. Проблемы теории и практики государственного регулирования экономического развития регионов : монография / Р. М. Мельников. - М. : Изд-во РАГС, 2006. - 347 с.

28. Методичні рекомендації до самостійної роботи з теми: «Комунікативна політика в органах державної влади» / уклад. : Т. В. Джига, А. В. Баровська. - К. : Вид-во НАДУ, 2007. - 36 с.

29. Науково-методичне забезпечення зв'язків з громадськістю в органах державної виконавчої влади / [С. А. Чукут, Т. В. Джига, А. В. Баровська та ін.]. - К. : Вид-во НАДУ, 2007. - 70 с.

30. Новіков Б. В. Основи адміністративного менеджменту : навч. посіб. / Б. В. Новіков, Г. Ф. Сініюк, П. В. Круш. - К. : Центр навчальної літератури, 2004. - 560 с.
Чиркин В. Е. Публичное управление : учебник / В. Е. Чиркин. - М. : Юристь, 2004. - 475 с.

31. Переход к демократии стран Центральной и Восточной Европы в сравнительной перспективе / под ред. А. Антошевского и Р. Хербута ; пер. с польского. - Донецк : Издательство "Донбасс", 2001. - 302 с.

32. План модернізації державного управління: пропозиції щодо приведення державного управління та державної служби України у відповідність із принципами і практиками демократичного урядування / [А. Вишневський (кер. авт. колективу), В. Афанасьєва, Р. Гекалюк та ін. ; за заг. ред. Т. Мокренка. - К. : Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2010. - 396 с.

33. Почепцов Г. Г. Теорія комунікацій / Г. Г. Почепцов. - К. : Київ. ун-т, 1999. - 238 с.
3. Почепцов Г. Г. Інформаційна політика : навч. посіб. / Г. Г. Почепцов, С. А. Чукут. - К. : Вид-во «Знання», 2006. - 665 с.

34. Почепцов Г. Г. Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології ХХІ століття / Г. Г. Почепцов. - К., 2017. - 260 с.

35. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 24. - С. 170.

36. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586 - ХІУ // Офіційний вісник України. - 1999. - № 18. - С. 190.

37. Слісаренко І. Ю. Паблік рилейшнз у системі комунікації та управління : навч.

посіб. для студ. вищих навч. закладів / І. Ю. Слісаренко ; Міжрегіон. Акад. упр. персоналом (МАУП). - К. : МАУП, 2001. - 104 с.

38. Сотникова О. А. Коммуникация или общение: попытка уточнения понятий / О. А. Сотникова // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. - 2001. - № 531. - С. 157-159.

39. Теоретичні засади та організаційні механізми реформування державної служби в Україні : монографія / Н. Л. Гавкалова, Л. Й. Аведян, Л. Ю. Гордієнко та ін. ; за заг. ред. докт. екон. наук, професора Н. Л. Гавкалової. - Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. - 312 с.

40. Хаджирадєва С. Світові тенденції розвитку системи підготовки державних службовців до професійно-мовленнєвої комунікації / С. Хаджи- 14 радєва // Актуальні проблеми державного управління. - Одеса, 2005. - Вип. 1 (21). - С. 29-41.

Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет
Кафедра права та публічного адміністрування

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

з навчальної дисципліни «Інформаційно-
комунікативна діяльність в публічному
управлінні» на тему: «_____»

Виконав:
студент (ка) ОС «Магістр»
спеціальності 281
Публічне управління та
адміністрування

_____
(П.І.Б.)

Науковий керівник:

_____
(посада, П.І.Б. викладача)

Зразки оформлення у процесі написання індивідуальної роботи

використаних джерел:

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги:	
Один автор	<p>1. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця: практ. посіб. / Микола Степанович Тимошик. – 2-ге вид., стереотипне. – Київ : Наша культура і наука, 2006. – 560 с.</p> <p>2. Бондар Ю. В. Національний інформаційний простір новітньої України: становлення та функціонування у процесі політичної трансформації суспільства : монографія / Ю. В. Бондар. – Київ : Міжрегіон. Акад. упр. персоналом, 2007. – 184 с.</p>
Два автори	<p>1. Ромовська З. В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. – Київ : Прецедент, 2006. – 93 с.</p> <p>2. Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. – Львів : Растр-7, 2007. – 375 с.</p>
Три автори	<p>1. Мацько Л. І. Стилїстика ділового мовлення та редагування ділових документів / Мацько Л. І., Кравець Л. В., Солдаткіна О. В. – Київ : Ун-т “Україна”, 2005. – 281 с.</p>
Чотири автори	<p>1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. – Київ : НДІ «Укragenпромпродуктивність», 2006. – 106 с.</p> <p>2. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл. / О. В. Гвоздев, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. – Київ : Вища освіта, 2006. – 478 с.</p>
П'ять і більше авторів	<p>1. Психологія менеджмента / [Власов П. К., Липницький А. В., Луцихина І. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. – Харків : Гуманитар. центр, 2007. – 510 с.</p> <p>2. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін. – Київ : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. – 115 с.</p>
Без автора	<p>1. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. – Київ : Грані-Т, 2007. – 119 с.</p> <p>2. Основи перекладу: граматичні та лексичні аспекти : навч. посіб. / за ред. В. К. Шпака. – Київ : Знання, 2005. – 311 с.</p> <p>3. Рекомендації щодо складання бібліографічного опису в картках для каталогів і картотек (у зв'язку з набуттям чинності ДСТУ ГОСТ 7.1:2006) / уклад. О. Б. Рудич. – Київ : Кн. Палата України, 2007. – 60 с.</p>
Багатотомний документ	<p>1. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю.; ред. Иванов В. Л.]. – Львов : НТЦ «Леонорм-Стандарт», 2005. – (Серия «Нормативная база предприятия»). Т. 1. – 2005. – 277 с.</p> <p>2. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч. 1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. – Київ : НТУУ «КПІ», 2006. – 125 с.</p>
Матеріали	<p>1. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій : зб. наук.</p>

конференцій, семінарів	праць / наук. ред. В. І. Моссаковський. – Дніпропетровськ : Навч. кн., 1999. – 215 с. 2. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників [«Молодь України і аграрна реформа»], (Харків, 11-13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. – 167 с.
Словники	1. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. В. Л. Ципін]. – Харків : Халімон, 2006. – 175 с. 2. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. – Київ : Європ. ун-т, 2007. – 57 с.
Атласи	1. Анатомія пам'яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті : посіб. для студ. та лікарів / О. Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д. Маковецький. – 2-ге вид., розшир. та доповн. – Дніпропетровськ : Пороги, 2005. – 218 с.
Законодавчі та нормативні документи	1. Медична статистика статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. – Київ : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. – 459 с. – (Нормативні директивні правові документи). 2. Про затвердження Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України : наказ Міністерства освіти і науки України від 17.06.2008 № 537.
Дисертації	1. Петров П. П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. – Київ, 2005. – 276 с.
Автореферати дисертацій	1. Новосад І. Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 «Технологія машинобудування» / І. Я. Новосад. – Тернопіль, 2007. – 20 с.
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	1. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 6. – С. 15–18, 35–38. 2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 6. – С. 14 – 17. 3. Валькман Ю. Р. Моделирование НЕ-факторов – основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю. Р. Валькман, В. С. Быков, А. Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. – 2007. – № 1. – С. 39 – 61.
Електронні ресурси	1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III–IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. – 80 Min / 700 MB. – Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. – (Бібліотека студента-медика) – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000. – Назва з контейнера. 2. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. «Крим-2003») [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник – 2003. – № 4. – С. 43. –

Режим доступу до журн.: http://www.nbuu.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm 3. Биков Ю. І. Теоретико-методологічні проблеми моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем [Електронний ресурс] / В. Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2006. – № 1. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/ITZN/em1/emg.html . – Заголовок з екрана.
---

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції, семінари, підготовка доповідей, самостійна робота студентів.

Консультація викладача з питань підготовки до семінарських занять, виконання ІНДЗ за змістом тем.

Індивідуально співбесіда за програмовим змістом дисципліни та перевірка завдань для самостійної роботи студента, визначених у семінарських заняттях з метою підвищення рейтингу успішності студента.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Систему контролю складають: усне опитування (співбесіда), реферати, електронні презентації, семінари та екзамен.

За часом педагогічний контроль передбачає поточний, тематичний, модульний і підсумковий.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ»

1. Інформація як предмет праці в державному управлінні та місцевому самоврядуванні.
2. Поняття «відкритість» і «прозорість» державної влади.
3. Теоретичні засади комунікації: основні поняття, термінологія, їх сутнісний зміст.
4. Поняття масової комунікації.
5. Сутність комунікацій в організації. Групи, форми, види комунікацій.
6. Комунікаційний процес, його елементи та етапи.
7. Типологічні ознаки державно-владної комунікації.
8. Комунікація як одна з функцій публічного управління.
9. Функціонування владних комунікацій в інформаційному суспільстві.
10. Новітні інформаційні та комунікаційні технології.
11. Інформаційно-комунікаційний менеджмент в глобальному суспільстві.
12. Проблеми міжособистісних комунікацій: семантичні бар'єри, перешкоди, обумовлені соціальними установками людей, невербальні перешкоди, поганий зворотній зв'язок.
13. Шляхи підвищення ефективності міжособистісних комунікацій.
14. Моделі Паблік рилейшнз (ПР) в публічному адмініструванні.
15. Комунікаційний інструментарій прес-служби органу публічного

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Конспект лекцій з дисципліни.

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Базові нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon2.rada.gov.ua/laws.
2. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради України. – 1990. – № 31. – Ст. 429.
3. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України : проект. Вноситься Президентом України. – Верховна Рада України, 2010. – 14 с.
4. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
5. Про ратифікацію Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Закон України від 10 листоп. 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 46. – Ст. 415.
6. Програма інтеграції України до Європейського Союзу [Електронний ресурс] : Указ Президента № 1072/2000 (1072/2000) від 14.09.2000 р. : із змін., внесеними згідно з Указом Президента № 1411/2004 (1411/2004) від 16.11.2004 р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1072%2F2000&pass=4/UMfPEGznhh9cp.ZiApdzGrHI452s80msh8Ie6>
7. Основні напрями зовнішньої політики України : Постанова Верховної Ради України від 2 лип. 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 37. – Ст. 379.
8. Про проголошення незалежності України : Постанова від 24 серп. 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 38. – Ст. 502.
9. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 367.
10. Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 3. – Ст. 12.
11. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11 лип. 2001 р. № 3-в/2001 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 28. – Ст. 1267.

12. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», що вноситься Президентом України. – Верховна Рада України, 2010. – 3 с.
13. Рішення Конституційного Суду України від 12 липня 2000 року № 9-рп у справі про ратифікацію Хартії про мови, 1992 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 29. – Ст. 1232.
14. Венская конвенция о праве международных договоров 1969 г. – Библиотека ООН, 1990. – 28 с.
15. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий / сост.: А. Н. Талалаев (коммент.) ; отв. ред. : Н. В. Захарова (предисл.). – М. : Юрид. лит., 1997. – 336 с.
16. Декларация о недопустимости вмешательства во внутренние дела государств, об ограждении их независимости и суверенитета [Электронный ресурс] : принята Резолюцией 2131 (XX) на 20-ой сессии Генеральной Ассамблеи ООН 21.12.1965 г. – Режим доступа : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
17. Декларация о недопустимости интервенции и вмешательства во внутренние дела государств [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
18. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом ООН от 24 окт. 1970 г. // Действующее международное право. – М. : Моск. независимый ин-т междунар. права, 1996. – Т. 1. – С. 65–73.
19. Декларация прав человека и гражданина // Хрестоматия по Новой истории : в 3 т. : учеб. пособие / под общ. ред. А. А. Губера, А. В. Ефимова. – М. : Соцэкгиз, 1963. – Т. 1 : 1640–1815. – С. 154–156.
20. Декларация тысячелетия ООН [Электронный ресурс] : утв. резолюцией 55 2 Генеральной Ассамблеи от 8 сент. 2000 г. – Режим доступа : // <http://www.caeconet.info/rio10/13.htm>.
21. Договір про Європейський Союз [Електронний ресурс] : (консолідована версія станом на 1 січня 2005 р.). – Режим доступа : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_029
22. Договор об учреждении Евразийского экономического сообщества // Бюллетень международных договоров Российской Федерации. – 2000. – № 5.
23. Документ Копенгагенского совещания Конференции по человеческому измерению СБСЕ, Копенгаген, 29 июня 1990 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.helsinki.org.ua/index.php?id=1132054976>
24. Європейська Хартія місцевого самоврядування 1985 року. – РЄ, 1990. – 12 с.
26. Заключительный акт Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе принятый в Хельсинки, 1 августа 1975 года // Сборник действующих договоров, соглашений и конвенций, заключенных СССР с иностранными государствами. – М., 1977. – Вып. XXXI. – С. 544–589.

27. Заключительный акт Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе (извлечения) // Международные акты о правах человека : сб. док. / сост. В. А. Карташкин. – М. : Норма-Инфра-М, 1997. – С. 641–645.
28. Итоговый документ Венской встречи государств-участников Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе // Международные акты о правах человека : сб. док. / сост. В. А. Карташкин. – М. : Норма-Инфра-М, 1997. – С. 648–653.
29. Итоговый документ Мадридской встречи 1983 года представителей государств-участников СБСЕ, состоявшейся на основе положений Заключительного акта, относящихся к дальнейшим шагам после Совещания, Мадрид, 11 нояб. 1980 г. – 9 сент. 1983 г. // Международные акты о правах человека : сб. док. / сост. В. А. Карташкин. – М. : Норма-Инфра-М, 1997. – С. 645–647.
30. Лиссабонский договор Европейского Союза 2009 г. – ЕС, 2010. – 356 с.
31. О соответствии акта ратификации Лиссабонского договора Основному Закону: неконституционный характер сопроводительной нормативно-правовой базы ввиду того, что местная законодательная власть не наделена достаточными полномочиями : Постановление Федерального конституционного суда ФРГ от 30.06.2009 г. // Пресс-релиз № 72/2009 от 30.06.09 г.
32. Общие принципы, определяющие международные торговые отношения и торговую политику от 15 июня 1964 г. // I Конференция ООН по торговле и развитию (ЮНКТАД – I), Женева, 1964. – ООН : ЮНКТАД, 1964. – 234 с.
33. Основные положения программы модельного правотворчества в Содружестве Независимых Государств // Информационный бюллетень Межпарламентской ассамблеи СНГ. – М., 1997. – Вып. 12. – С. 97–100.
34. Парижская хартия для новой Европы [Электронный ресурс] : итоговый документ Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе, г. Париж, 21 нояб. 1990 г. – Режим доступа : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
35. План дій Європейського Союзу в галузі юстиції та внутрішніх справ [Електронний ресурс] : погоджено на IV засіданні Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС, м. Київ, 12.12.2001 р. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_494
36. Принципы Европейского Договорного Права [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://www.yurclub.ru/docs/international/index.html>
37. Регламент Межпарламентской Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.iacis.ru/data/normdoc/regl-ipa.doc>
38. Статистика Суду ЄС [Електронний ресурс]. – Ресурс доступу : www.curia.eu.int/en/instit/txtdocfr/index.htm
39. Україна – Європейський Союз : зібрання міжнародних договорів та інших документів (1991–2009) / за заг. ред. С. О. Камишева (кер. групи) [та ін.]. – К. : Юстініан, 2010. – 608 с.
40. Устав Организации Объединённых Наций // Международное право в документах. – 2-е изд. – М. : Инфра-М, 1997. – С. 214–242.

41. Устав Союза Белоруси и России // Информационный бюллетень Парламентского Собрания Союза Белоруси и России. – 1998. – № 1.

Допоміжна наукова література

1. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами. 8-издание / Перев. с англ. под ред. С. К. Мордовина. — СПб.: Питер, 2004. — 832 с.

2. Атватер И. Я вас слушаю: (Советы руководителю, как правильно слушать собеседника): Сокр. пер. с англ. Н. В. Симонова. — 2-е изд. — М.: Экономика, 1988. — 110 с.

3. Библиотека управляющего персоналом: мировой опыт. Современный менеджмент: теория и практика: Обзорная информация / Сост. В. И. Яровой; Под ред. Г. В. Щекина. — К.: МЗУУП, 1994. — 144 с.

4. Бирхенбил В. Язык интонации, мимики, жестов. — СПб., 1997. — 245 с.

5. Браун Л. Имидж — путь к успеху. — СПб.: Питер, 1996. — 284 с.

6. Викладання лідерства для посадових осіб та представників місцевого самоврядування: сутність, виклики, перспективи [Текст] : матеріали Всеукр. круглого столу (Київ, 15 квіт. 2015 р.) : [наук. вид.] / за заг. ред. В. А. Гошовської, Л. А. Пашко, А. К. Гука ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т підвищ. кваліфікації керів. кадрів, Каф. парламентаризму та політ. Менеджменту. — Харків : Фактор, 2015. — 88 с.

7. Винокур Г. Г. Говорящий и слушающий: Варианты речевого поведения. — М.: Наука, 1993. — 198 с.

8. Гаєвський Б. А. Культура державного управління: Організаційний аспект [Монографія] / Гаєвський Б. А., Ребкало В. А. — К.: Вид-во Української Академії державного управління при Президентові України, 1998. — 144 с.

9. Глушаков В. Современные технологии менеджмента, маркетинга и практической психологии / Глушаков В., Глушакова Т. — Мн.: «Технопринт», 2000. — 440 с.

10. Гонцяж Я. Адміністративна реформа: нездійснені мрії та втрачені можливості. Як знайти конструктивний шлях для реалізації основних компонентів адміністративної реформи? / Гонцяж Я., Гнидюк Н. — К.: Міленіум, 2002. — 136 с.

11. Горелов И. Н. Невербальные компоненты коммуникации. — М.: Наука, 1980. — 104 с.

12. Горелов И. Н. Безмолвный мысли знак: Рассказы о невербальной коммуникации / Горелов И. Н., Енгальчев В. Ф. — М., 1991. — 240 с.

13. Гошовська В. А. Мовна політика в Україні : навч.-метод. матеріали / уклад. А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. К. : НАДУ, 2013. — 36 с.

14. Гошовська В. А. Складові професійного потенціалу державного службовця : навч.-метод. матеріали / В. А. Гошовська, І. В. Поліщук ; Нац.

акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т підвищ. кваліфікації керів. кадрів. — К. : НАДУ, 2015. — 52 с.

15. Грішнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. — 254 с.

16. Державне управління в Україні: організаційно-правові засади: Навч. посіб./ Н. Р. Нижник, С. Д. Дубенко, В. І. Мельниченко та ін.; За заг. ред. проф. Н. Р. Нижник. — К.: Вид-во Української Академії державного управління при Президентові України, 2002. — 164 с.

17. Дороніна М. С. Культура спілкування ділових людей: Посіб. для студентів гуманітарних фак. вищ. навч. закладів. — К.: Видавн. дім «KM Academia», 1997. — 192 с.

18. Дэвид А. Вэттен. Развитие навыков менеджмента. 5-е издание /Пер. с англ. Под ред. В. А. Спивака / Дэвид А. Вэттен, Ким С. Камерон. — СПб.: Издательский дом «Нева», 2004. — 672 с.

19. Землянова Л. М. Современная американская коммуникативистика: теоретические концепции, проблемы, прогнозы. — М.: Изд-во МГУ, 1995. — 271 с.

20. Зигерт В. Руководить без конфликтов: сокр. пер. с нем. / Науч. ред. и авт. предисл. А. Л. Журавлев / Зигерт В., Ланг Л. — М.: Экономика, 1990. — 335 с.

21. Иванов В. Н. Инновационные социальные технологии государственного и муниципального управления: В.Н. Иванов, В. И. Патрушев. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2001. — 327 с.

22. Ивин А. А. Основания логики оценок. — М.: Изд-во МГУ, 1970. — 230 с.

23. Искусство администрирования: Практическое пособие / Под ред. Дебры Оллок / Пер с англ. — М.: Изд-во «Финпресс», 1998. — 176 с.

24. Кадровий менеджмент як складова управління людськими ресурсами в системі державного управління: навч.-метод. матеріали /В.А.Гошовська, Л.А.Пашко, Л.М.Фугель; упоряд. Ю.В.Стрілецька. — К.: НАДУ, 2013. — 96 с.

25. Карнеги Д. Как выработать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично: Пер. с англ. — Рязань: Текст-Р, 1990. — 720 с.

26. Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей // Наука управляти: з історії менеджменту. — К.: Либідь, 1993. — 224 с.

27. Касьянов С. А. Энциклопедия психологических тестов. — М.: ЗАО Изд-во «ЭКСМОПресс», 2000. — 287 с.

28. Ковалев А. Г. Руководителю о работнике (Практ. аспект изучения личности). — М.: Экономика, 1998. — 92 с.

29. Коломінський Н. Л. Психологія педагогічного менеджменту: Навч. посібник. — К.: МАУП, 1996. — 176 с.

30. Кричевская Р. Л. Если Вы — руководитель. Элементы психологии менеджмента в повседневной работе. — 2-е изд., доп. и перераб. — М., 1996. — 198 с.

31. Крушельницька О. В. Управління персоналом: Навчальний посібник / Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. — К.: Кондор, 2003. — 296 с.
32. Крымская Л. А. Психология менеджмента. Практические тесты для руководителя / Крымская Л. А., Гамов Н. С., Леженко Д. А., Венедиктов С. А. — Запорожье, 1993. — 228 с.
33. Кузин Ф. А. Культура делового общения: Практическое пособие для бизнесменов. — М.: Ось-89, 1996. — 240 с.
34. Лингвистический энциклопедический словарь. — М., 1990. — 628 с.
35. Лосев А. Ф. Форма — стиль — выражение / А. А. Тахо-Годи (сост.). — М.: Мысль, 1995. — 944 с.
36. Лотман Ю. М. Внутри мыслящих миров: Человек — текст — семиосфера — история. — М.: Языки рус. культуры, 1996. — 464 с.
37. Малахов В. А. Етика: курс лекцій. Навч. посіб. — К.: Либідь, 1996. — 304 с.
38. Майерс Д. Социальная психология: Учебник / С. Гаврилов и др. (пер. с англ.); В. Усманов (гл. ред.). — 2 изд., испр. — СПб: ЗАО «Издательство «Питер», 1999. — 684 с.
39. Менеджмент в державному управлінні: Навчальний посібник / В. П. Петков, О. О. Соломенчук, С. В. Петков / За заг. ред. д-ра юр. наук В. П. Петкова. — Запоріжжя: Юридичний ін-т МВС України, 2001. — 303 с.
40. Мухаровский М. Персонал — новый объект подтверждения соответствия / Мухаровский М., Рудовская Н., Глухова О. // Персонал. — 2002. — № 7. — С. 91-95.
41. Нижник Н. Р. Государственно-управленческие отношения в демократическом обществе: Монография. — К., 1995. — 206 с.
42. Нижник Н. Р. Рекомендації щодо організації ділових переговорів у зовнішньоекономічних контактах / Нижник Н. Р., Забелін С. С. — К.: Хортиця, 1993. — 48 с.
43. Нижник Н. Р. Державний службовець в Україні (пошук моделі) / Нижник Н. Р., Цветков В. В., Леліков Г. І., Крупчан О. Д., Дубенко С. Д., Ткачук П. М., Немировський Я. В. — К.: Ін-Юре, 1998. — 272 с.
44. Обозов Н. Н. Психология работы с людьми: Советы руководителю / Обозов Н. Н., Щекин Г. В. — К.: Политиздат Украины, 1990. — 205 с.
45. Обозов Н. Н. Психология работы с людьми / Обозов Н. Н., Щекин Г. В. — 3-е изд., переработ. — К.: МАУП, 1996. — 136 с.
46. Оболонский А. В. Бюрократия XXI века? Модели государственной службы: Россия,
47. США, Англия, Австралия. — М.: Дело, 2002. — 168 с.
48. Організація роботи посадових осіб місцевого самоврядування. (Методичні рекомендації для сільських, селищних, міських голів). — Полтава, 2001. — 51 с.
49. Пашко Л. А. Комунікативна взаємодія органів державної влади та інститутів громадянського суспільства як механізм запобігання корупції:

Навч.-метод. матеріали/ Л. А. Пашко, Н. Б. Ларіна, С. В. Загороднюк, Л. М. Фугель ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т підвищ. кваліфікації керів. кадрів. — К. : НАДУ, 2011. — 144 с.

50. Пашко Л. А. Самоменеджмент керівника — основа реального управлінського лідерства Формування регіонального лідера: навчання впродовж життя: навч.-метод. посібник / За заг. ред. Баюка М.І., Гаман Т.В. Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. — С. 70-86.

51. Пашко Л. А. Самоменеджмент сучасного керівника-лідера навчального закладу та організатора навчання (дистанційний курс) : навч.-метод. матеріали / Л. А. Пашко ; упоряд. Н. В. Ясько ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т підвищ. кваліфікації керів. кадрів. — К. : НАДУ, 2015. — 44 с.

52. Персональный менеджмент: Учеб. / С. Д. Резник и др. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2002. — 622 с.

53. Пугачев В. П. Руководство персоналом организации: Учебник. — М.: Аспект Пресс, 1998. — 279 с.

54. Рамперсад К. Хьюберт. Универсальная система показателей деятельности: Как достигать результатов, сохраняя целостность / Хьюберт К. Рамперсад; Пер. с англ. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. — 352 с.

55. Робінс Стефан П. Основи менеджменту / Робінс, Стефан П., Де Ченцо Девід А. /Пер. з англ. А. Олійник та ін. — К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2002. — 671 с.

56. Розвиток людського ресурсу адміністративної реформи в Україні: стан і перспективи / М. І. Мельник (керівник авт. кол.), Ю. В. Бакаєв, Т. Е. Василевська та ін. — К.: Нора-прінт, 2002. — 160 с.

57. Рюкле Х. Ваше тайное оружие в общении: мимика, жест, движение / сокр. пер. с нем. — М.: Интерэксперт, ИНФРА — М., 1996. — 277 с.

58. Саймон Г. и др. Менеджмент в организациях / Сокр. ред. и вступ. ст. А. М. Емельянова и В. В. Петрова. — М.: Экономика, 1995. — 335 с.

59. Секреты умелого руководителя / Сост. И. В. Липшиц. — М.: Экономика, 1991. — 320 с.

60. Составляющие успеха: Учебно-методич. пособ. по курсу “Технология деловых коммуникаций” / Сост. и общ. ред. Н. Г. Трегубовой. — К.: МИРА, 1998. — 68 с.

61. Степаненко В. Ф. Етика в проблемних і аналітичних задачах. Навч. посібник / Міжнародний фонд «Відродження». — К.: Лібра, 1998. — 270 с.

62. Управление персоналом: Энциклопедический словарь / Под ред. А. Я. Кибанова. — М.: ИНФРА-М, 1998. — 453 с.

63. Ушакова Т. Н. и др. Речь человека в общении. — М.: Наука, 1989. — 192 с.

64. Фаст Дж. Знак чувства бессловесности. Словно раскрытую книгу прочти человека / Д. Ниренберг, Г. Калеро. — Минск: Попурри, 1996. — 383 с.

65. Хансейкер Ф. Искусство управления людьми / Филипп Хансейкер,

Энтони Алессандра. — Пер. с англ. В. Кашникова. — М.: ФАИР-ПРЕСС, 2004. — 352 с.

66. Храмов В. О. Основы управления персоналом: Навч.-метод. посіб / Храмов В. О., Бовтрук А. П. — К.: МАУП, 2001. — 112 с.

67. Чернышев В. Н. Человек и персонал в управлении / Чернышев В. Н., Двинин А. П. — СПб.: Энергоатомиздат. Санкт-Петербургское отд-ние, 1997. — 568 с.

68. Швальбе Б. Личность, карьера, успех / Швальбе Б., Швальбе Х. / Пер. с нем. — М.: А/О «Изд. группа «Прогресс»», «Прогресс-Интер», 1993. — 240 с.

69. Щекин Г. В. Визуальная психодиагностика и ее методы. Учеб.-метод. пособие. Ч. II. Методы визуальной психодиагностики / Г. Щекин. — К.: ВЗУУП, 1992. — 11 с.

70. Эффективность государственного управления / Пер. с англ. / Общ. ред. С. А. Батчикова и С. Ю. Глазьева. — М.: Фонд «За экономическую грамотность», Российский экономический журнал, Издательство «АО Консалтбанкир», 1998. — 848 с.

71. Язык и моделирование социального взаимодействия: Сб. ст. / Пер. с англ., фр. и нем. / Сост. В. М. Сергеев и П. Б. Паршина; Общ. ред. В. В. Петрова; Вступ. ст. В. М. Сергеева. — М.: Прогресс, 1987. — 464 с.

72. Язык. Человек. Время / А. И. Дородных, Г. В. Ейгер, Т. Ф. Локшина и др. — Х.: Основа, 1992. — 153 с.

73. Якушин Б. В. Гипотезы о происхождении языка / Отв. ред. Г. В. Степанов. — М.: Наука, 1984. — 137 с.

74. Batal C. La gestion des ressources humaines dans le secteur public. Tome 1. L'analyse des metiers, des emplois et des competences. — P.: Editions d'Organisation, 1997. — 255 p.

75. Batal C. La gestion des ressources humaines dans le secteur public. Tome 2. Evaluer ses ressources. Anticiper ses besoins. Construire des politiques de GRH. — P.: Editions d'Organisation, 1998. — 253 p.

76. Bossaert D. La Fonction publique dans l'Europe des Quinze. Nouvelles tendances et evolution /Bossaert D., Demmke Ch., Nomden K., Polet R. — Maastricht : IEAP, 2001. — 356 p.

77. Cauden J. Gestion des ressources humaines /Cauden J., Sanches A. A. — 2^e edition. — P.: Berger-Levrault, 1998. — 342 p.

78. Chevallier J. Le service public. — P.: PUF, 1987. — 127 p.

79. Corte-Real I. Les administrations en mouvement. Les reformes de modernization administrative dans quatre pays: Portugal, Pays-Bas, Irlande et France /Corte-Real I., Nomden K., Kelly M., Petiteville F. . — Maastricht: IEAP, 1999. — 148 p.

80. Eymeri J.-M. Pouvoir politique et haute administration. Line comparaison europeenne. — Maastricht: IEAP, 2001. — 157 p.

81. Le Gall J.-M. La gestion des ressources humaines. Edition actualisee. — P.: PLF, 1992. — 127 p.

82. Trosa S. Moderniser l'administration. Comment font les autres? — P.:

Les Editions d'Organisation, 1995. — 316 p.

83. Vallemont S. Gestion des ressources humaines dans l'administration.
Rapport officiel. — Paris: La Documentation Française, 1999. — 116 p.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Головна мета семінарських занять – опанування студентами навчальної дисципліни, забезпечення глибокого і всебічного аналізу та колективного обговорення основних проблем курсу, навчання їх елементам творчого застосування отриманих знань на практиці.

Основними завданнями семінарських занять є:

- закріплення у студентів теоретичних знань;
- оволодіння ними науковим апаратом, навичками усного і письмового викладання навчального матеріалу;
- залучення до науки, наукових досліджень;
- прищеплення навичок творчого мислення, самостійного формулювання та висловлювання власних думок, а також захисту висунутих наукових положень та висновків;
- формування правового світогляду, здатності втілювати загальнотеоретичні положення міжнародного права на практиці.

Відповідно до плану семінарського заняття, повинно бути розкрито кожне питання з визначенням проблем, сучасним станом законодавства, висновками, щодо можливих шляхів їх вирішення.

Після закінчення викладення питання (термін доповіді може складати 5-10 хвилин) студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання, поставлені іншими студентами, зараховуються їм як додаткові бали.

Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «ІНТЕГРАЦІЯ» ТА «ПРАВОВА ІНТЕГРАЦІЯ» В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВІ

Методика заняття: дискусія з питань теми, обговорення варіантів виконання практичних завдань.

План заняття:

1. Поняття інтеграції. Об'єкти та суб'єкти інтеграції.
2. Понятійно-категорійний ряд явища інтеграції.
3. Поняття інтеграції в різних сферах суспільного життя. Підходи до визначення поняття «інтеграція».
4. Сутність та особливості поняття правової інтеграції.

Питання до обговорення:

1. Поняття інтеграції. Об'єкти та суб'єкти інтеграції.
2. Ознаки інтеграції.
3. Інтеграція та міжнародне право.
4. Участь України у європейських інтеграційних процесах.
5. Поняття інтеграції в різних сферах суспільного життя.
6. Підходи до визначення «інтеграція».
7. Теорії інтеграції.
8. Сутність та особливості поняття правової інтеграції.
9. Роль правового регулювання в інтеграційних процесах.
10. Інтеграційне право в системі права.

ТЕМА 2. ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТТЯ «ЄВРОПЕЙСЬКА МІЖДЕРЖАВНА ІНТЕГРАЦІЯ» В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Методика заняття: дискусія з питань теми, обговорення варіантів виконання практичних завдань.

План заняття:

1. Сутність явища міждержавної інтеграції.
2. Рівні інтеграційних процесів.
3. Поняття європейської міждержавної інтеграції.
4. Підходи до визначення європейських інтеграційних процесів.
5. Правовий підхід до визначення інтеграційних процесів в Європі.

Питання до обговорення:

1. Сутність явища міждержавної інтеграції.
2. Доктринальні особливості міждержавної інтеграції.
3. Рівні та ознаки інтеграційних процесів.
4. Поняття європейської міждержавної інтеграції.
5. Підходи до визначення європейських інтеграційних процесів.
6. Правовий підхід до визначення інтеграційних процесів в Європі.

ТЕМА 3. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Методика заняття: дискусія з питань теми, обговорення варіантів виконання практичних завдань.

План заняття:

1. Поняття глобалізації. Правова складова процесу.

2. Характеристика терміну глобалізації в юридичній науці.
3. Дискурси поняття глобалізації.
4. Вплив процесу глобалізації на конституційно-правове життя держав.

Питання до обговорення:

1. Поняття глобалізації.
2. Правова складова процесу глобалізації.
3. Характеристика терміну глобалізації в юридичній науці.
4. Дискурси поняття глобалізації.
5. Правова глобалістика та глобалізація в правовій сфері.
6. Вплив процесу глобалізації на конституційно-правове життя держав.

ТЕМА 4. ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА ТА ЗНАЧЕННЯ СВІТОВОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ПРАВА

Методика заняття: дискусія з питань теми, обговорення варіантів виконання практичних завдань.

План заняття:

1. Історія виникнення конституціоналізму. Концепції періодизації конституційного розвитку.
2. Поняття конституціоналізму. Історичні підходи до визначення.
3. Сутність сучасного конституціоналізму. Його принципи.
4. Особливості українського конституціоналізму.

Питання до обговорення:

1. Історія виникнення конституціоналізму.
2. Концепції періодизації конституційного розвитку.
3. Поняття конституціоналізму. Підходи до визначення.
4. Конституція і конституціоналізм.
5. Сутність сучасного конституціоналізму. Його принципи.
6. Складові елементи конституціоналізму.
7. Моделі конституціоналізму.
8. Значення конституціоналізму на сучасному етапі розвитку права.
9. Особливості українського конституціоналізму.

ТЕМА 5. ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА: СУТНІСТЬ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЗНАЧЕННЯ

Методика заняття: дискусія з питань теми, обговорення варіантів виконання практичних завдань.

План заняття:

1. Інтернаціоналізація правових систем. Історія формування.
2. Сутність процесу інтернаціоналізації.
3. Тенденції розвитку процесу інтернаціоналізації.
4. Значення процесу інтернаціоналізації для сучасної науки конституційного права.

Питання до обговорення:

1. Сутність процесу інтернаціоналізації.
2. Інтернаціоналізація правових систем. Історія формування.
3. Тенденції розвитку процесу інтернаціоналізації.
4. Інтернаціоналізація конституційного права.
5. Інтернаціоналізація вітчизняної системи права.
6. Класифікація процесу інтернаціоналізації.
7. Інтернаціоналізація та глобалізація.
8. Конституційно-правові інститути, у межах яких відбуваються процеси інтернаціоналізації.
9. Значення процесу інтернаціоналізації для сучасної науки конституційного права.

ТЕМА 6. КОНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ МІЖДЕРЖАВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Методика заняття: дискусія з питань теми, обговорення варіантів виконання практичних завдань.

План заняття:

1. Сутність та особливості сучасного міжнародного права.
2. Вплив процесів глобалізації на міжнародне право.
3. Характеристика поняття конституціоналізації.
4. Конституціоналізація правових систем.
5. Конституціоналізація міжнародного права.

Питання до обговорення:

1. Сутність сучасного міжнародного права.
2. Особливості одного права на сучасному світовому розвитку.
3. Глобалізація міжнародного права.

4. Роль конституцій на правові системи.
5. Характеристика поняття конституціоналізації.
6. Конституціоналізація правового правопорядку.
7. Конституціоналізація міжнародного права.

ТЕМА 7. ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ В УМОВАХ ПРАВОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Методика заняття: дискусія з питань теми, обговорення варіантів виконання практичних завдань.

План заняття:

1. Поняття та зміст державного суверенітету.
2. Проблема суверенітету в сучасній правовій доктрині.
3. Ознаки сучасного суверенітету.
4. Теорії «обмеженого» та «абсолютного» суверенітету.
5. Теоретичні засади «некласичного» розуміння суверенітету.
6. Економічний суверенітет.
7. Розмивання державного суверенітету.

Питання до обговорення:

1. Поняття державного суверенітету.
2. Конституційно-правовий зміст суверенітету.
3. Глобалізація і суверенітет.
4. Проблема суверенітету в сучасній правовій доктрині.
5. Ознаки сучасного суверенітету.
6. Теорії «обмеженого» та «абсолютного» суверенітету.
7. Теоретичні засади «некласичного» розуміння суверенітету.
8. Економічний суверенітет.
9. Державний суверенітет в умовах правової інтеграції.
10. Розмивання державного суверенітету.

ТЕМА 8. ЗАСОБИ ВЗАЄМОДІЇ РІЗНОРІВНЕВИХ ПРАВОПОРЯДКІВ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Методика заняття: дискусія з питань теми, обговорення варіантів виконання практичних завдань.

План заняття:

1. Взаємодія конституційного та міжнародного права. Класифікація засобів взаємодії.

2. Сутність трансформації.
3. Рецепція.
4. Інкorporація.
5. Відсилка.
6. Уніфікація як засіб узгодження міжнародного та національного права.
7. Гармонізація.
8. Поняття міжнародної модельної норми та модельної нормотворчості.
9. Досвід європейської міждержавної інтеграції як приклад гармонізації права.

Питання до обговорення:

1. Взаємодія конституційного та міжнародного права.
2. Класифікація засобів взаємодії міжнародного та конституційного права.
3. Поняття трансформації.
4. Поняття рецепції.
5. Поняття інкорпорації.
6. Поняття відсилки.
7. Поняття уніфікації.
8. Поняття гармонізації.
9. Поняття міжнародної модельної норми та модельної нормотворчості.
10. Досвід європейської міждержавної інтеграції як приклад гармонізації права.

ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота передбачає необхідність самостійного опанування студентами основними теоретичними положеннями, категоріями, термінами, що використовуються даною навчальною дисципліною, а також самостійне оволодіння основними методами наукового дослідження та розвиток самостійного теоретичного правового мислення.

Опрацьовуючи самостійно матеріал, студенти зобов'язані використовувати джерела, що запропоновані в загальному списку рекомендованих джерел.

Формами контролю виконання студентами самостійної роботи є усне опитування та перевірка правильності виконання письмових навчальних завдань під час індивідуально-консультативної роботи викладача.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Тема 1. Визначення понять «інтеграція» та «правова інтеграція» в конституційному праві	6	9
2.	Тема 2. Особливості поняття «європейська міждержавна інтеграція» в конституційному праві України	6	9
3.	Тема 3. Глобалізація і конституційне право	6	8
4.	Тема 4. Поняття, структура та значення світового конституціоналізму на сучасному етапі розвитку права	6	8
5.	Тема 5. Інтернаціоналізація конституційного права: сутність, тенденції та значення	7	9
6.	Тема 6. Конституціоналізація міжнародного правопорядку у сучасних умовах міждержавної інтеграції	7	9
7.	Тема 7. Державний суверенітет в умовах правової інтеграції	6	9
8.	Тема 8. Засоби взаємодії різнорівневих правопорядків в конституційному та міжнародному праві	7	9
Разом:		51	70

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальна робота передбачає:

- написання самостійної (індивідуальної) наукової роботи з аналітичним оглядом наукових публікацій за визначеною тематикою,
- участь у науковому студентському гуртку, конференціях, круглих столах, тощо.

Мета наукової роботи з аналітичним оглядом наукових публікацій:

напрацювання самостійних творчих навичок з підготовки письмової роботи, яка представляє собою загальний огляд (аналіз) наукових публікацій та розгорнуте і аргументоване викладення власного погляду студента, з можливістю критичного підходу до деяких наукових теоретичних підходів за визначеною темою наукового дослідження.

Вимоги до змісту самостійної (індивідуальної) наукової роботи:

- структура роботи складається з титульного аркушу (Додаток 1), плану, вступу, основної частини, загальних висновків, списку використаних наукових та нормативних джерел. Посилання на використані джерела є обов'язковими;
- вступ має містити: аналіз актуальності проблематики дослідження (висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним, досить кількома реченнями висловити сутність проблеми наукового завдання), мету і завдання, об'єкт дослідження (це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення), предмет дослідження (міститься в межах об'єкта);
- основний зміст роботи повинен містити детальний аналіз проблематики визначеної теми наукової роботи з оглядом наукових підходів та власних аргументованих ідей до вирішення проблеми, можливий аналіз нормативного матеріалу та матеріалів юридичної практики;
- загальні висновки по роботі – коротке викладення чітко сформульованих ідей і належно обґрунтованих пропозицій основної частини, які мають науково-практичне значення і є самостійним здобутком студента;
- список використаних джерел (не менш ніж 5 найменувань).

Оформлення роботи:

- загальний об'єм всієї роботи не має перевищувати 10–15 сторінок;
- поля: верхнє, нижнє – 2 см, зліва – 2,5 см, справа – 1,5 см;
- шрифт – 14 Times New Roman, інтервал – 1,5;
- нумерація сторінок.

Першою сторінкою є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок, але на ньому номер сторінки не ставлять. На наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці. Не припустимою є підготовка проекту в зошитах, або на листах формату А-4, що заповнені з обох сторінок.

Оцінювання: рівень аналізу наукових (нормативних) джерел, повнота розкриття теми, послідовність і правильність аргументації власних думок, якість оформлення та презентації, тощо.

Тематика самостійної (індивідуальної) наукової роботи затверджується викладачем.

Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет
Кафедра права та публічного адміністрування

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

з навчальної дисципліни «Інтеграційне право»

на тему: «_____»

Виконав:

студент (ка) ОС «Магістр»
спеціальності 081 Право

_____
(П.І.Б.)

Науковий керівник:

_____
(посада, П.І.Б. викладача)

**Зразки оформлення у процесі написання індивідуальної роботи
використаних джерел:**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги:	
Один автор	<p>1. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця: практ. посіб. / Микола Степанович Тимошик. – 2-ге вид., стереотипне. – Київ : Наша культура і наука, 2006. – 560 с.</p> <p>2. Бондар Ю. В. Національний інформаційний простір новітньої України: становлення та функціонування у процесі політичної трансформації суспільства : монографія / Ю. В. Бондар. – Київ : Міжрегіон. Акад. упр. персоналом, 2007. – 184 с.</p>
Два автори	<p>1. Ромовська З. В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. – Київ : Прецедент, 2006. – 93 с.</p> <p>2. Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. – Львів : Растр-7, 2007. – 375 с.</p>
Три автори	<p>1. Мацько Л. І. Стилїстика ділового мовлення та редагування ділових документів / Мацько Л. І., Кравець Л. В., Солдаткіна О. В. – Київ : Ун-т “Україна”, 2005. – 281 с.</p>
Чотири автори	<p>1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. – Київ : НДІ «Укragenпромпродуктивність», 2006. – 106 с.</p> <p>2. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл. / О. В. Гвоздев, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. – Київ : Вища освіта, 2006. – 478 с.</p>
П’ять і більше авторів	<p>1. Психологія менеджмента / [Власов П. К., Липницький А. В., Луцихина І. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. – Харків : Гуманитар. центр, 2007. – 510 с.</p> <p>2. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім’ї, дітей та молоді / Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін. – Київ : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. – 115 с.</p>
Без автора	<p>1. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. – Київ : Грані-Т, 2007. – 119 с.</p> <p>2. Основи перекладу: граматичні та лексичні аспекти : навч. посіб. / за ред. В. К. Шпака. – Київ : Знання, 2005. – 311 с.</p> <p>3. Рекомендації щодо складання бібліографічного опису в картках для каталогів і картотек (у зв’язку з набуттям чинності ДСТУ ГОСТ 7.1:2006) / уклад. О. Б. Рудич. – Київ : Кн. Палата України, 2007. – 60 с.</p>
Багатотомний документ	<p>1. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю.; ред. Иванов В. Л.]. – Львов : НТЦ «Леонорм-Стандарт», 2005. – (Серия «Нормативная база предприятия»). Т. 1. – 2005. – 277 с.</p> <p>2. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч. 1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. – Київ : НТУУ «КПІ», 2006. – 125 с.</p>
Матеріали конференцій,	<p>1. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій : зб. наук. праць / наук. ред. В. І. Моссаковський. – Дніпропетровськ : Навч. кн., 1999.</p>

семінарів	– 215 с. 2. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників [«Молодь України і аграрна реформа»], (Харків, 11-13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. – 167 с.
Словники	1. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. В. Л. Ципін]. – Харків : Халімон, 2006. – 175 с. 2. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. – Київ : Європ. ун-т, 2007. – 57 с.
Атласи	1. Анатомія пам'яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті : посіб. для студ. та лікарів / О. Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д. Маковецький. – 2-ге вид., розшир. та доповн. – Дніпропетровськ : Пороги, 2005. – 218 с.
Законодавчі та нормативні документи	1. Медична статистика статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. – Київ : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. – 459 с. – (Нормативні директивні правові документи). 2. Про затвердження Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України : наказ Міністерства освіти і науки України від 17.06.2008 № 537.
Дисертації	1. Петров П. П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. – Київ, 2005. – 276 с.
Автореферати дисертацій	1. Новосад І. Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 «Технологія машинобудування» / І. Я. Новосад. – Тернопіль, 2007. – 20 с.
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	1. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 6. – С. 15–18, 35–38. 2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 6. – С. 14 – 17. 3. Валькман Ю. Р. Моделирование НЕ-факторов – основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю. Р. Валькман, В. С. Быков, А. Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. – 2007. – № 1. – С. 39 – 61.
Електронні ресурси	1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III–IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. – 80 Min / 700 MB. – Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. – (Бібліотека студента-медика) – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000. – Назва з контейнера. 2. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. «Крим-2003») [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу до журн.: http://www.nbu.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm

3. Биков Ю. І. Теоретико-методологічні проблеми моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем [Електронний ресурс] / В. Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2006. – № 1. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em1/emg.html>. – Заголовок з екрана.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Лекції, семінари, підготовка доповідей, самостійна робота студентів.

Консультація викладача з питань підготовки до семінарських занять, виконання ІНДЗ за змістом тем.

Індивідуально співбесіда за програмовим змістом дисципліни та перевірка завдань для самостійної роботи студента, визначених у семінарських заняттях з метою підвищення рейтингу успішності студента.

Систему контролю складають: усне опитування (співбесіда), реферати, електронні презентації, семінари та екзамен.

За часом педагогічний контроль передбачає поточний, тематичний, модульний і підсумковий.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІНТЕГРАЦІЙНЕ ПРАВО»

1. Поняття інтеграції.
2. Об'єкти та суб'єкти інтеграції.
3. Ознаки інтеграції.
4. Інтеграція та міжнародне право.
5. Понятійно-категорійний ряд явища інтеграції.
6. Участь України у європейських інтеграційних процесах.
7. Поняття інтеграції в різних сферах суспільного життя.
8. Підходи до визначення поняття «інтеграція».
9. Сутність та особливості поняття правової інтеграції.
10. Роль правового регулювання в інтеграційних процесах.
11. Сутність явища міждержавної інтеграції.
12. Доктринальні особливості міждержавної інтеграції.
13. Рівні та ознаки інтеграційних процесів.
14. Поняття європейської міждержавної інтеграції.
15. Підходи до визначення європейських інтеграційних процесів.
16. Правовий підхід до визначення інтеграційних процесів в Європі.
17. Поняття глобалізації.
18. Правова складова процесу глобалізації.
19. Характеристика терміну глобалізації в юридичній науці.
20. Дискурси поняття глобалізації.
21. Правова глобалістика та глобалізація в правовій сфері.
22. Вплив процесу глобалізації на конституційно-правове життя держав.

23. Історія виникнення конституціоналізму.
24. Концепції періодизації конституційного розвитку.
25. Поняття конституціоналізму.
26. Історичні підходи до визначення поняття конституціоналізму.
27. Сутність сучасного конституціоналізму.
28. Принципи сучасного конституціоналізму.
29. Складові елементи конституціоналізму.
30. Значення конституціоналізму на сучасному етапі розвитку права.
31. Особливості українського конституціоналізму.
32. Інтернаціоналізація правових систем. Історія формування.
33. Сутність процесу інтернаціоналізації.
34. Тенденції розвитку процесу інтернаціоналізації.
35. Інтернаціоналізація конституційного права.
36. Інтернаціоналізація вітчизняної системи права.
37. Класифікація процесу інтернаціоналізації.
38. Інтернаціоналізація та глобалізація.
39. Конституційно-правові інститути, у межах яких відбуваються процеси інтернаціоналізації.
40. Значення процесу інтернаціоналізації для сучасної науки конституційного права.
41. Сутність сучасного міжнародного права.
42. Особливості міжнародного права на сучасному етапі світового розвитку.
43. Вплив процесів глобалізації на міжнародне право.
44. Характеристика поняття конституціоналізації.
45. Конституціоналізація правових систем.
46. Конституціоналізація міжнародного права.
47. Поняття та зміст державного суверенітету.
48. Проблема суверенітету в сучасній правовій доктрині.
49. Ознаки сучасного суверенітету.
50. Теорії «обмеженого» та «абсолютного» суверенітету.
51. Теоретичні засади «некласичного» розуміння суверенітету.
52. Економічний суверенітет.
53. Розмивання державного суверенітету.
54. Взаємодія конституційного та міжнародного права.
55. Класифікація засобів взаємодії конституційного та міжнародного права.

56. Сутність трансформації.
57. Сутність рецепції.
58. Сутність інкорпорації.
59. Сутність відсилки.
60. Уніфікація як засіб узгодження міжнародного та національного права.
61. Сутність гармонізації.
62. Поняття міжнародної модельної норми та модельної нормотворчості.
63. Досвід європейської міждержавної інтеграції як приклад гармонізації права.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Максимальна кількість балів за вивчення дисципліни складає 100 балів.

Рейтинг успішності студента за вивчення – це сума балів за змістовий практичний модуль (семінарські заняття), модуль самостійної роботи, тестовий модульний контроль.

Модуль 1 Поточний контроль та самостійна робота								Модуль 2 ІНДЗ	Модуль 3 Підсумкова атестація	Сума
ЗМ 1				ЗМ 2				35	Екзамен – 25	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8			
5	5	5	5	5	5	5	5			

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ПОСІБНИКІВ, ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТОЩО

Базові нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon2.rada.gov.ua/laws.
2. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради України. – 1990. – № 31. – Ст. 429.
3. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України : проект. Вноситься Президентом України. – Верховна Рада України, 2010. – 14 с.
4. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
5. Про ратифікацію Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Закон України від 10 листоп. 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 46. – Ст. 415.
6. Програма інтеграції України до Європейського Союзу [Електронний ресурс] : Указ Президента № 1072/2000 (1072/2000) від 14.09.2000 р. : із змін., внесеними згідно з Указом Президента № 1411/2004 (1411/2004) від 16.11.2004 р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1072%2F2000&pass=4/UMfPEGznhh9cp.ZiApdzGrHI452s80msh8Ie6>
7. Основні напрями зовнішньої політики України : Постанова Верховної Ради України від 2 лип. 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 37. – Ст. 379.
8. Про проголошення незалежності України : Постанова від 24 серп. 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 38. – Ст. 502.
9. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 367.
10. Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 3. – Ст. 12.
11. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11 лип. 2001 р. № 3-в/2001 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 28. – Ст. 1267.
12. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», що вноситься Президентом України. – Верховна Рада України, 2010. – 3 с.
13. Рішення Конституційного Суду України від 12 липня 2000 року № 9-рп у справі про ратифікацію Хартії про мови, 1992 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 29. – Ст. 1232.

14. Венская конвенция о праве международных договоров 1969 г. – Библиотека ООН, 1990. – 28 с.
15. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий / сост.: А. Н. Талалаев (коммент.) ; отв. ред. : Н. В. Захарова (предисл.). – М. : Юрид. лит., 1997. – 336 с.
16. Декларация о недопустимости вмешательства во внутренние дела государств, об ограждении их независимости и суверенитета [Электронный ресурс] : принята Резолюцией 2131 (XX) на 20-ой сессии Генеральной Ассамблеи ООН 21.12.1965 г. – Режим доступа : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
17. Декларация о недопустимости интервенции и вмешательства во внутренние дела государств [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
18. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом ООН от 24 окт. 1970 г. // Действующее международное право. – М. : Моск. независимый ин-т междунар. права, 1996. – Т. 1. – С. 65–73.
19. Декларация прав человека и гражданина // Хрестоматия по Новой истории : в 3 т. : учеб. пособие / под общ. ред. А. А. Губера, А. В. Ефимова. – М. : Соцэкгиз, 1963. – Т. 1 : 1640–1815. – С. 154–156.
20. Декларация тысячелетия ООН [Электронный ресурс] : утв. резолюцией 55 2 Генеральной Ассамблеи от 8 сент. 2000 г. – Режим доступа : // <http://www.caeconet.info/rio10/13.htm>.
21. Договір про Європейський Союз [Електронний ресурс] : (консолідована версія станом на 1 січня 2005 р.). – Режим доступа : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_029
22. Договор об учреждении Евразийского экономического сообщества // Бюллетень международных договоров Российской Федерации. – 2000. – № 5.
23. Документ Копенгагенского совещания Конференции по человеческому измерению СБСЕ, Копенгаген, 29 июня 1990 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.helsinki.org.ua/index.php?id=1132054976>
24. Європейська Хартія місцевого самоврядування 1985 року. – РЄ, 1990. – 12 с.
26. Заключительный акт Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе принятый в Хельсинки, 1 августа 1975 года // Сборник действующих договоров, соглашений и конвенций, заключенных СССР с иностранными государствами. – М., 1977. – Вып. XXXI. – С. 544–589.
27. Заключительный акт Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе (извлечения) // Международные акты о правах человека : сб. док. / сост. В. А. Карташкин. – М. : Норма-Инфра-М, 1997. – С. 641–645.
28. Итоговый документ Венской встречи государств-участников Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе // Международные акты о правах человека : сб. док. / сост. В. А. Карташкин. – М. : Норма-Инфра-М, 1997. – С. 648–653.

29. Итоговый документ Мадридской встречи 1983 года представителей государств-участников СБСЕ, состоявшейся на основе положений Заключительного акта, относящихся к дальнейшим шагам после Совещания, Мадрид, 11 нояб. 1980 г. – 9 сент. 1983 г. // Международные акты о правах человека : сб. док. / сост. В. А. Карташкин. – М. : Норма-Инфра-М, 1997. – С. 645–647.
30. Лиссабонский договор Европейского Союза 2009 г. – ЕС, 2010. – 356 с.
31. О соответствии акта ратификации Лиссабонского договора Основному Закону: неконституционный характер сопроводительной нормативно-правовой базы ввиду того, что местная законодательная власть не наделена достаточными полномочиями : Постановление Федерального конституционного суда ФРГ от 30.06.2009 г. // Пресс-релиз № 72/2009 от 30.06.09 г.
32. Общие принципы, определяющие международные торговые отношения и торговую политику от 15 июня 1964 г. // I Конференция ООН по торговле и развитию (ЮНКТАД – I), Женева, 1964. – ООН : ЮНКТАД, 1964. – 234 с.
33. Основные положения программы модельного правотворчества в Содружестве Независимых Государств // Информационный бюллетень Межпарламентской ассамблеи СНГ. – М., 1997. – Вып. 12. – С. 97–100.
34. Парижская хартия для новой Европы [Электронный ресурс] : итоговый документ Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе, г. Париж, 21 нояб. 1990 г. – Режим доступа : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
35. План дій Європейського Союзу в галузі юстиції та внутрішніх справ [Електронний ресурс] : погоджено на IV засіданні Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС, м. Київ, 12.12.2001 р. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_494
36. Принципы Европейского Договорного Права [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://www.yurclub.ru/docs/international/index.html>
37. Регламент Межпарламентской Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.iacis.ru/data/normdoc/regl-ipa.doc>
38. Статистика Суду ЄС [Електронний ресурс]. – Ресурс доступу : www.curia.eu.int/en/instit/txtdocfr/index.htm
39. Україна – Європейський Союз : зібрання міжнародних договорів та інших документів (1991–2009) / за заг. ред. С. О. Камишева (кер. групи) [та ін.]. – К. : Юстініан, 2010. – 608 с.
40. Устав Организации Объединённых Наций // Международное право в документах. – 2-е изд. – М. : Инфра-М, 1997. – С. 214–242.
41. Устав Союза Белоруси и России // Информационный бюллетень Парламентского Собрания Союза Белоруси и России. – 1998. – № 1.

Допоміжна наукова література

1. Автономов А. С. О системности категорий конституционного права / А. С. Автономов // Конституционный строй России. – М., 1996. – Вып. 3. – С. 31–41.
2. Автономов А. С. Правовая онтология политики: к построению системы категорий / А. С. Автономов ; Фонд Развития парламентаризма в России. – М. : Инфограф, 1999. – 384 с.
3. Автономов А. С. Системность категорий конституционного права : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.02 Конституционное право / А. С. Автономов ; Рос. Акад. наук, Ин-т государства и права. – М., 1999. – 40 с.
4. Арнольд Р. Европейское конституционное право: некоторые размышления о концепции, возникшей во второй половине двадцатого века / Р. Арнольд // Конституционное право: Восточно-европейское обозрение. – 2001. – № 4. – С. 107–114.
5. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов // Михайло Баймуратов: право як буття вченого : зб. наук. пр. до 55-річчя М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. – К. : Логос, 2009. – С. 477–493. – Бібліогр.: 35 назв.
6. Баймуратов М. О. Імплементация норм міжнародного права про свободу пересування і вибір місця проживання у право України / М. О. Баймуратов, С. Максименко // Право України. – 2003. – № 9. – С. 133–137.
7. Баймуратов М. А. Конституционное право Украины в системе мирового коммуитарного права / М. А. Баймуратов // Конституционное право Украины / под ред. М. А. Баймуратова, А. В. Батанова. – Харьков : Одиссей, 2008. – С. 228–229.
8. Баймуратов М. А. Международное публичное право : учеб. / М. А. Баймуратов. – Харьков : Одиссей, 2007. – 704 с.
9. Баймуратов М. А. Международное публичное право : учеб. / М. А. Баймуратов ; Одес. нац. юрид. акад. – К. : Истина, 2004. – 552 с.
10. Баймуратов М. А. Международный правопорядок: концептуальные аспекты становления, понятийная, элементная и функциональная характеристики / М. А. Баймуратов // Михайло Баймуратов: право як буття вченого : зб. наук. пр. до 55-річчя М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. – К. : Логос, 2009. – С. 653–675. – Бібліогр.: 44 назв.
11. Баймуратов М. А. Международный правопорядок: концептуальные подходы к становлению понятийной характеристики / М. А. Баймуратов // Международное публичное и частное право. – 2010. – № 1. – С. 2–10.
12. Баймуратов М. О. Міжнародне право / М. О. Баймуратов. – Харків : Одиссей, 2001. – 672 с.
13. Баймуратов М. А. Основные способы европейской правовой интеграции / М. А. Баймуратов // Михайло Баймуратов: право як буття вченого : зб. наук. пр. до 55-річчя М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. – К. : Логос, 2009. – С. 10–16. – Бібліогр.: 8 назв.

14. Баймуратов М. А. Публичная власть в Украине: конституционализация и нормативизация доктринальных подходов / М. А. Баймуратов // Михайло Баймуратов: право як буття вченого : зб. наук. пр. до 55-річчя М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. – К. : Логос, 2009. – С. 131–146. – Бібліогр.: 35 назв.
15. Баймуратов М. А. Современный украинский конституционализм в контексте мировой конституционной мысли / М. А. Баймуратов // Курс конституционного права Украины. Т. 1 : Общая часть : Основы теории конституционного права : учеб. / под ред. М. А. Баймуратова, А. В. Батанова. – Харьков : Одиссей, 2008. – С. 558–559.
16. Баймуратов М. О. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу: політико-правовий аналіз / М. О. Баймуратов, С. Максименко // Право України. – 2001. – № 10. – С. 101–104.
17. Барабаш Ю. Г. «Глобалізаційний» виклик парламентаризму: конституційно-правовий аналіз / Ю. Г. Барабаш // Університетські наукові записки. – 2007. – № 1 (21). – С. 40–46.
18. Бахин С. В. Модельное право // Правоведение. – 2003. – № 1. – С. 170–185.
19. Берман Г.Д. Западная традиция права: эпоха формирования : пер. с англ. / Г. Д. Берман. – 2-е изд. – М. : Изд-во МГУ, 1998. – 624 с.
20. Блищенко И. П. Понятие экономического суверенитета государства / И. П. Блищенко, Ж. Дориа // Правоведение. – 2000. – № 1. – С. 200–217.
21. Богданди А. Конституционализм в международном праве: комментарии к предложению из Германии / А. фон Богданди // Право и политика. – 2008. – № 1. – С. 50–70.
22. Венізелос Е. Європейська Конституція: виклик конституційної теорії / Е. Венізелос ; пер. з новогрец. мови Ю. О. Волошина // Порівняльно-правові дослідження. – 2006. – № 1. – С. 129–130.
23. Венізелос Е. Стабільність конституційного феномену в постновітній час / Е. Венізелос ; пер. з новогрец. мови Ю. О. Волошина // Порівняльно-правові дослідження. – 2005. – № 1. – С. 41–52.
24. Волошин Ю. О. Конституційно-правові засади самоорганізації національних меншин в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 Конституційне право / Ю. О. Волошин. – К., 2001. – 20 с.
25. Волошин Ю. А. Конституционное обеспечение формирования интеграционного права: Проблемы теории и практики / Ю. А. Волошин // Правоведение. – 2008. – № 3. – С. 108–117.
26. Волошин Ю. О. Міжнародно-правові та конституційні проблеми формування механізму зовнішньої політики Турецької Республіки на сучасному етапі в контексті європейської міждержавної інтеграції / Ю. О. Волошин // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Право. – 2007. – Вип. 8. – С. 163–169.
27. Волошин Ю. О. Онтологічні проблеми визначення категорії «міждержавна інтеграція» у вітчизняній та зарубіжній конституційно-правовій та політологічній доктрині / Ю. О. Волошин // Порівняльно-правові дослідження. – 2008. – № 2. – С. 70–78.

28. Денисов В. Н. Роль міжнародного права у зовнішній і внутрішній політиці України / В. Н. Денисов // Державотворення і правотворення в Україні / за ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – С. 596–611.
29. Диас-Мелиан де Ханиш М. В. Основы и природа правовой интеграции / М. В. Диас-Мелиан де Ханиш // Правоведение. – 2001. – № 6. – С. 180–183.
30. Забігайло В. Право України в контексті його апроксимації до права Європейського Союзу / В. Забігайло // Українсько-Європейський журнал міжнародного та порівняльного права. – 2000. – Т. 1. – Вип. 1. – С. 7–12.
31. Капустин А. Я. Европейский Союз: интеграция и право : моногр. / А. Я. Капустин. – М. : Изд-во Рос. ун-та дружбы народов, 2000. – 436 с.
32. Кашкин С. Ю. Комментарии к проекту Конституции Европейского Союза / С. Ю. Кашкин, А. О. Четвериков // Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения. – 2005. – № 1. – С. 10–19.
33. Кашкин С. Ю. Конституция для Европы: принципиально новый этап развития конституционализма [Электронный ресурс] / С. Ю. Кашкин // Вестник Европы. – 2004. – № 12. – Режим доступа: http://eulaw.edu.ru/documents/articles/kashkin_konstitution.htm
34. Кашкин С. Ю. Россия и Европейский Союз на пути создания общего европейского правового пространства (Проект Соглашения о применении статьи 55 Соглашения о партнерстве и сотрудничестве) / С. Ю. Кашкин, П. А. Калинин // СНГ, Россия и Европа : сб. ст. / сост. А. В. Захаров. – М. : ЗАО Юстицинформ, 2006. – С. 201–231.
35. Киреева С. А. Межгосударственная интеграционная деятельность как выражение внешней функции Российского государства / С. А. Киреева ; ред. Н. И. Матузов ; Саратов. гос. акад. права. – Саратов : Изд-во СГАП, 2005. – 336 с.
36. Клемин А. В. Европейское право и Германия: баланс национального и наднационального: Европейское Сообщество, Германия, право: национальный консерватизм, коллизии и единство / А. В. Клемин. – Казань : Изд-во Казанского ун-та, 2004. – 590 с.
37. Клемин А. В. Формирование единого европейского правопорядка: некоторые итоги [Электронный ресурс] / А. В. Клемин // 40 лет Римским договорам: Европейская интеграция и Россия : материалы конф. – Режим доступа: http://www.edc.spb.ru/activities/conferences/40_years/klemin.html
38. Копійка В. В. Європейський Союз: досвід розширення і України : моногр. / В. В. Копійка. – К. : Юрид. думка, 2005. – 448 с.
39. Кравчук І. Реформування інституційного механізму адаптації права України до права ЄС / І. Кравчук // Право України. – 2005. – № 1. – С. 16–24.
40. Крусян А. Р. Содержание современного украинского конституционализма / А. Р. Крусян // Наука конституційного права України: сучасний стан та напрямки розвитку : матеріали виступів учасників «круглого столу» / за ред. А. П. Гетьмана. – Харків : Право, 2009. – С. 134–139.

41. Лукашук И. И. Глобальный миропорядок / И. И. Лукашук. // Московский юридический форум «Глобализация, государство, право, XXI век». – М. : Городец-издат, 2004. – С. 89–96.
42. Лукашук И. И. Международно-правовое регулирование международных отношений / И. И. Лукашук. – М. : Междунар. отношения, 1975. – 173 с.
43. Лукашук И. И. Международное право. Общая часть / И. И. Лукашук. – М. : Бек, 1997. – 384 с.
44. Лукашук И. И. Международное право в судах государств / И. И. Лукашук. – СПб. : Россия-Нева, 1993. – 302 с.
45. Луць Л. А. Деякі аспекти взаємодії правових систем Ради Європи, Європейського Союзу та держав-учасниць / Л. А. Луць // Держава і право. – 2002. – Вип. 16. – С. 11–16.
46. Луць Л. А. Деякі проблеми європейської правової інтеграції / Л. А. Луць // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. – Львів, 2002. – Вип. 1 (16). – С. 23–32.
47. Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи: загальнотеоретична характеристика : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Л. А. Луць ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2005. – 32 с.
48. Луць Л. А. Основні заходи та способи європейської правової інтеграції / Л. А. Луць // Право України. – 2002. – № 5. – С. 146–148.
49. Погорілко В. Ф. Конституційне право України. Академічний курс : у 2 т. : підруч. / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко ; за ред. В. Ф. Погорілка. – К. : Юрид. думка, 2006. – Т. 1. – 544 с.
50. Правовая система России в условиях глобализации и региональной интеграции: теория и практика / В. В. Балытников, М. И. Баранова, Г. В. Белов и др. ; отв. ред. С. В. Поленина Е. В. Скурко. – М. : Формула права, 2006. – 558 с.
51. Скакун О. Ф. Категорії «інтеграція», «гармонізація», «апроксимація», «уніфікація» в правовому середовищі: схожість і відмінність дії / О. Ф. Скакун // Порівняльно-правові дослідження. – 2008. – № 1. – С. 51–60.
52. Суверенітет України і міжнародне право / В. Н. Денисов, В. І. Євінтов, В. І. Акуленко та ін. ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; відп. ред. В. Н. Денисов, В. І. Євінтов. – К. : Манускрипт, 1995. – 360 с.
53. Танчев Е. Верховенство конституции в контексте конституционного плюрализма / Е. Танчев // Сравнительное конституционное право. – 2005. – № 4. – С. 104–113.
54. Шаповал В. М. Конституція і міжнародне право: до питання про взаємозв'язок і взаємовплив / В. М. Шаповал // Право України. – 2009. – № 7. – С. 88–94.
55. Шаповал В. М. Конституція незалежної України у світовому вимірі / В. М. Шаповал // Політика і час. – 1997. – № 4. – С. 3–10.
56. Эбзеев Б. С. Глобализация и государственное единство России / Б. С. Эбзеев, Р. А. Айбазов, С. Л. Краснорядцев ; отв. ред. / Б. С. Эбзеев. – М. : Формула права, 2006. – 305 с.

57. Эбзеев Б. С. «Интернационализация» законодательства как средство увеличить защиту достоинства личности / Б. С. Эбзеев // Российская Федерация сегодня. – 2006. – № 21. – С. 56–57.
58. Энтин Л. М. Единое правовое пространство и правовая стратегия Европейского Союза / Л. М. Энтин, Ю. А. Матвиевский // Европа перемен: концепции и стратегии интеграционных процессов : моногр. / под общ. ред. Л. И. Глухарева. – М., 2006. – С. 181–195.
59. Энтин Л. М. Право Европейского Союза. Новый этап эволюции: 2009–2017 годы / Л. М. Энтин. – М. : Аксиом, 2009. – 304 с.
60. Энтин М. Л. Современные императивы гармонизации законодательства и правовых систем / М. Л. Энтин. – М., 2005. – 17 с.
61. Энтин М. Л. Суд Европейских Сообществ: правовые формы обеспечения западноевропейской интеграции / М. Л. Энтин. – М. : Междунар. отношения, 1987. – 176 с.
62. Юзьков Л. П. Загальний огляд проекту Конституції України / Л. П. Юзьков // Конституція незалежної України : міжнар. симпозіум, м. Київ, 3–5 липня 1992 р. / під заг. ред. С. Головатого. – К., 1992. – С. 163–171.
63. Юридический научно-практический словарь-справочник (основные термины и понятия) / О. Ф. Скакун, Д. А. Бондаренко ; под общ. ред. О. Ф. Скакуна. – Харьков : Эспада, 2007. – 488 с.
64. Юридический энциклопедический словарь / под ред. А. Я. Сухарева. – М. : Сов. энцикл., 1984. – 415 с.

**ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ БІБЛІОТЕКИ ПО ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ
НАВЧАЛЬНИМИ ПІДРУЧНИКАМИ (ПОСІБНИКАМИ) З
ДИСЦИПЛІНИ**

№ з/п	Найменування навчальної дисципліни	Автор підручника (навчального посібника тощо)	Найменування підручника (навчального посібника тощо)	Найменування видавництва, рік видання	Кількість примірників*
1	2	3	4	5	6
1.	Інтеграційне право	Волошин Ю. О.	Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: теоретико-методологічні аспекти: монографія	К. : Логос. – 2010. – 428 с.	3
		Папаяні С. В.	Конституційно-правовий механізм реалізації зовнішньої політики України в умовах європейської міждержавної інтеграції: проблеми теорії та практики	Маріуполь, 2014. – 211 с.	Папаяні С. В.